

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ АСИМІЛЯЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВОДОЙМ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗВОРОТНОГО ОСМОСУ

Сухіна О.М., к.е.н., с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» (м. Київ, Україна)

Загрязнение и разрушение природы – прямое следствие человеческого греха, его зримое воплощение.

Однією з причин, коли жителі залишають свої населені пункти, особливо шахтарські, є нестача або й відсутність води. Скидаючи шкідливі речовини у водойми, господарюючі суб'єкти привласнюють асиміляційний потенціал водного середовища (АП_{вс}). Так, щорічно у водні об'єкти в Україні скидається до 800 млн. т різних стоків, третина яких є неочищеними. Законодавство нашої держави не забезпечує принципу “забруднювач платить”, оскільки ставки екологічного податку є досить заниженими. На основі наукового дослідження автора статті було визначено, що чинна ставка екологічного податку за скиди сульфатів (а також хлоридів) у водні об'єкти є у 687 разів меншою, ніж повинна бути, якби господарюючий суб'єкт сплачував хоча б 4,64 грн./м³ за очищення води (на сьогоднішній день саме такою є вартість фільтрування та демінералізації води у промислових масштабах, і, зокрема, для постачання питної води у м. Антрацит очищених та знесолених шахтних вод). Ставка податку за скидання у водні об'єкти 1 кг сульфатів (і хлоридів) складає лише 2,7 копійки. На даний час деякі регіони Донбасу платять до 10,0 грн. за 1 м³ питної води, оскільки її треба перекачувати із водонапірних станцій на відстань більше 300 км й на висоту майже 250 м; 68 % ціни на воду при цьому складає вартість електроенергії. В Об'єднаних Арабських Еміратах 1 л води в пляшці коштує 30 євро (310 грн.). Проблема визначення вартості АП_{вс} загострилась в Україні в останні місяці, що пов'язано з активізацією видобутку сланцевого газу методом гідророзриву пласта й закачуванням води з хімікатами.

Використовуючи АП_{вс}, водокористувачі отримують надприбуток – екологічну ренту, значна частина якої залишається у них. Проте екологічну ренту повинна отримувати держава (як рантє) за надання права тимчасового користування асиміляційним потенціалом водних об'єктів. Автор статті у своїх наукових працях [1, 2] визначив, що найбільш ефективним методологічним підходом визначення розміру екологічної ренти буде метод, який базується на основі вартості вилученого водокористувачами на свої потреби асиміляційного потенціалу навколишнього природного середовища (АП_{нпс}).

Економічна оцінка АП_{нпс} може базуватися на витратному, рентному та

інших методологічних підходах. Деякі дослідники вважають, що основою економічної оцінки АП_{нпс}, що базується на витратному підході, можуть бути збережені господарюючими суб'єктами витрати на попередження забруднення (попереджений збиток). Основою економічної оцінки АП_{нпс}, яка базується на рентному підході (виходячи з дефіцитності АП_{нпс}), є вартість його штучного відтворення. Це різниця між суспільно необхідними витратами на зниження викидів до екологічних нормативів та індивідуальними витратами для їх досягнення в межах певної території. Для здійснення відповідної економічної оцінки можна використати кратність перевищення екологічних нормативів в оцінюваному регіоні.

Автор статті пропонує визначати вартість використаного господарниками АП_{вс} на основі визначення вартості очищення води шляхом зворотного осмосу – процесу видалення розчинених у воді солей за допомогою іонообмінних смол, а також інших перспективних способів очищення води. За даними Донецького державного інституту проектування шахт (“Дондіпрошахт”), вартість демінералізації води становить 4,64 грн./м³ (2013 р.).

У 2000 році на замовлення виконкому м. Антрацит Луганської області був розроблений робочий проект очищення та використання шахтних вод закритої шахти “Центральна” для питного водопостачання міста. Після виходу низки постанов Кабінету Міністрів України, що стосуються демінералізації шахтних вод, рішенням розширеної НТР за участю всіх зацікавлених відомств за дорученням Мінвуглепрому України у 2003 році було розроблено техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) будівництва пілотної установки очищення та демінералізації шахтних вод продуктивністю 850 м³/год для питного водопостачання міста Антрацит Луганської області, а в 2004 році – проект.

Таким чином, запропонований методологічний підхід до вартісної оцінки асиміляційного потенціалу водойм на основі визначення вартості очищення води шляхом зворотного осмосу (чи з допомогою інших перспективних методів очищення води) дозволить визначати адекватний розмір плати за забруднення води і отримувати реальну екологічну ренту її власником.

1. Разовский Ю.В. Формирование методологических подходов к определению размера экологической ренты в Украине и России / Ю.В.Разовский, Е.Н.Сухина // Сталый розвиток економіки. – 2012. – № 7 (17). – С. 54–62.

2. Сухіна О.М. Економічна оцінка асиміляційного потенціалу навколишнього природного середовища для визначення розміру екологічного податку, що базується на рентній основі // Сталый розвиток підприємств, регіонів, країн : матеріали міжнар. наук. конф. (Дніпропетровськ, 5–7 листопада 2012 р.). – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2012. – Т. 2. – С. 55–57.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 255-257.